

Nr 325.

Av herr **Starbäck** i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 5, med förslag till kungörelse angående vissa ändringar i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 265) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m.

Uti proposition nr 5 till innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen antaga vissa ändringar i kungörelsen den 15 juni 1923 med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst. Ifrågavarande ändringar innebära följande.

Under det att enligt de för budgetåret 1923—1924 gällande allmänna grunder dyrtidstillägg till statens befattningshavare utgå efter ett procenttal å den för månad uppburna avlöningen, motsvarande hälften av det utav Kungl. Maj:t fastställda talet för levnadskostnadsökningen, vilket procenttal beträffande nyreglerade verk minskas med 18, skulle enligt Kungl. Maj:ts berörda förslag dyrtidstilläggen under budgetåret 1924—1925 beräknas efter ett fast, för hela budgetåret gällande procenttal, vilket tal föreslagits skola utgöra för oreglerade verk 33 och för reglerade verk 16.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag till ändring i gällande grunder för dyrtidstillägg till statens befattningshavare avser sålunda, att den relation, som hittills förefunnits mellan levnadskostnadsindex och det för dyrtidstilläggens beräknande tillämpade procenttalet, skulle i viss mån upphöra. De av Kungl. Maj:t föreslagna, ovan angivna procenttalen motsvara enligt nu gällande principer för procenttalets beräkning en levnadskostnadsindex av 166 resp. 168, vilka indexsiffror ligga avsevärt *under* de indextal, som, i enlighet med socialstyrelsens beräkningar, av Kungl. Maj:t fastställts att gälla för vart och ett av de hittills gångna kvartalen av innevarande budgetår.

I jämförelse med den på levnadskostnadsindex grundade procent av den befattningshavaren tillkommande lönen, efter vilken dyrtidstillägg under sista kvartalet av år 1923 beräknats och jämväl under innevarande kvartal beräknas, nämligen 38 procent för oreglerade verk och 20 procent för reglerade verk, innebär sålunda Kungl. Maj:ts förslag en sänkning av dyrtidstilläggen med 5 procent för oreglerade och 4 procent för reglerade verk. Även om hänsyn toges till den genomsnittliga levnadskostnadsindexen under de tre hittills gångna kvartalen av innevarande budgetår, betyder Kungl. Maj:ts förslag den sänkning av procenttalet, som nu angivits.

Verkningarna av Kungl. Maj:ts förslag i nu förevarande hänseende belysas i den tabell som finnes fogad till denna motion.

Det är uppenbart, att om ock den föreslagna nedsättningen av dyrtids-

tilläggen, såsom föredragande departementschefen framhållit, begränsats till relativt små belopp, dessa nedsättningar med hänsyn till de långt gående besparingar av dyrtidstilläggen, som redan av föregående riksdagar vidtagits, dock i och för sig på ett synnerligen kännbart sätt skola inverka på statstjänarnas ekonomiska förhållanden och i hög grad försämra möjligheterna för dem att möta de svårigheter, som den alltjämt rådande dyrtiden pålägger. De löneinkomster, som för närvarande utgå till stora grupper av statsanställda, äro redan nu så snävt tillmätta, att en ytterligare sänkning icke kan ske utan de menligaste följder för deras ekonomi. För mången av dem har den genom dyrtidstilläggens besparing hastigt och starkt minskade löneinkomsten trots största sparsamhet medfört stora umbäranden, och särskilt gäller detta de statens tjänstehavare, vilka på grund av stor familj eller av annan anledning icke kunnat befria sig från de skuldbördor, som de ådragit sig under de tidigare krigsåren, medan statens bidrag till dyrtidstryckets lindrande ännu voro ringa eller inga.

Så länge en mer eller mindre regelbunden nedgång i levnadskostnadsnivån gjorde sig tydligt skönjbar, var givetvis en däremot svarande sänkning i dyrtidstilläggen motiverad och försvarad, även om det må sägas, att de besparingar, som av de senaste årens riksdagar på grund av statsekonomiska skäl vidtagits, varit större än som betingats av minskningen av de allmänna levnadsomkostnaderna. Sedan emellertid nu nedgången i levnadskostnadsnivån till synes avstannat, måste ytterligare och vid sidan av prisnivåförändringarna skeende dyrtidstilläggsbesparingar för tjänstemännen framstå icke som en av de allmänna prissförhållandena reglerad nedsättning av de till dyrtidens lindrande särskilt beviljade dyrtidstilläggen utan såsom en reglering nedåt av de utgående reallönerna. En sådan löne reglering till tjänstemännens nackdel synes icke under förhandenvarande förhållanden vara överensstämmande med billighetens krav, särskilt som indragningar och avskedanden bland statens befattningshavare jämte de många besparingsåtgärderna med avseende å statsförvaltningen ställa allt högre krav på de i tjänst kvarvarandes arbetsförmåga, nit och plikttrohet. Det är fara värt, att den ytterligare minskning i de statsanställdas löneförmåner, varom nu är fråga, skall, därest den av riksdagen godkännes, komma att bibringa statens befattningshavare den känslan, att de icke på tillbörligt sätt äro föremål för den omsorg och omvårdnad, som staten arbetsgivaren är skyldig sina tjänare. En sådan känsla kan lätteligen hos dem giva anledning till olust och otrevnad i tjänsteutövningen, till skada för statsförvaltningens sunda och lugna utveckling.

Såsom framgår av det till förevarande proposition fogade utdrag av statsrådsprotokollet har föredragande departementschefen, med omnämnande av, hurusom statens befattningshavares compensation för dyrtiden vid olika tider varit beroende av de medelsbelopp, som ansetts för ändamålet kunna ställas till förfogande, funnit de statsfinansiella förhållandena för närva-

rande fordra, att nu ytterligare en begränsning vidtages i dyrtidstilläggs-anlagen. Det är tydligt, att denna dyrtidstilläggs uppgift att tjäna som regulator vid statsbudgetens uppgörande måste upphöra, i samma mån man beträffande sänkningen i reallönerna kommit till en punkt, som icke utan våda för såväl befattningshavarna som för staten, kan överskridas.

Det har ovan anförts, att dyrtidstilläggen enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle under kommande budgetår utgå efter ett för hela budgetåret fastställt procenttal. Såsom departementschefen anført, skulle ett system med fast procenttal medföra fördelar för såväl staten som ock för den enskilde befattningshavaren.

Även om man måste medgiva, att vissa fördelar kunna vara förenade med ett dylikt system, lär dock ingen kunna förneka, att fördelarna för den ena eller andra parten ytterst bliva beroende på eventuella förändringar i prisnivån. Under sådana förhållanden synes det i alla händelser riktigast och rättvisast, att dyrtidstilläggen få, såsom hittills skett, tillsvidade följa de växlingar prisnivån kan bliva underkastad, och detta åtminstone till dess man med någon större visshet kan bedöma, i vad mån den nu till synes inträdda prisstabiliseringen i verkligheten blir bestående.

På grund av vad ovan blivit anført, och då jag i övrigt icke kunnat finna tillräckliga skäl nu föreligga för riksdagen, att vid bestämmande av dyrtidstillägg till befattningshavare i statens tjänst för nästkommande budgetår frångå de allmänna grunder, som härutinnan beslötos av 1923 års riksdag, får jag härigenom hemställa,

att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts förevärande proposition nr 5 måtte för sin del besluta, att de för budgetåret 1923—1924 gällande allmänna grunder för dyrtidstillägg till statens befattningshavare skola gälla jämväl för budgetåret 1924—1925.

Stockholm den 29 januari 1924.

Karl Starbäck.

**Avlöningar och dyrtidstillägg per år enligt nuvarande och
Befattningshavare över 25 år och utan barn.**

1		2		3	
		Lön per år		1914	Nu
		kr.	kr.		
1	Generaldirektör	11,000		17,040	
2	Byråchef: begynnelseavlönning å dyraste ort.....	8,100		10,500	
3	slutavlönning » » »	8,700		11,940	
4	Sekreterare: begynnelseavlönning » » »	5,800		7,668	
5	slutavlönning » » »	6,800		9,060	
6	Notarie: begynnelseavlönning » » »	4,000		6,420	
7	slutavlönning » » »	5,500		7,668	
8	Postexpeditör: begynnelseavlönning » » »	2,530		4,350	
9	slutavlönning » » »	4,250		5,676	
10	begynnelseavlönning » billigaste ort	2,200		3,450	
11	slutavlönning » » »	3,800		4,560	
12	Lokomotivförare: begynnelseavlönning » dyraste ort.....	1,860		3,672	
13	slutavlönning » » »	2,870		4,596	
14	begynnelseavlönning » billigaste ort	1,560		2,880	
15	slutavlönning » » »	2,640		3,660	
16	Konduktör: begynnelseavlönning » dyraste ort.....	1,440		2,988	
17	slutavlönning » » »	2,280		3,672	
18	begynnelseavlönning » billigaste ort	1,200		2,340	
19	slutavlönning » » »	1,920		2,880	
20	Stationskarl: begynnelseavlönning » dyraste ort.....	1,356		2,520	
21	slutavlönning » » »	1,720		3,144	
22	begynnelseavlönning » billigaste ort	1,128		1,980	
23	slutavlönning » » »	1,488		2,460	
24	Telegrafist: begynnelseavlönning » dyraste ort.....	1,449		3,204	
25	slutavlönning » » »	2,325		3,828	
26	begynnelseavlönning » billigaste ort	1,260		2,700	
27	slutavlönning » » »	2,100		3,210	
28	Rikstelefonist: begynnelseavlönning » dyraste ort.....	1,104		2,574	
29	slutavlönning » » »	1,587		3,018	
30	begynnelseavlönning » billigaste ort	960		2,160	
31	slutavlönning » » »	1,380		2,550	
32	Kontorsbiträde: begynnelseavlönning » dyraste ort.....	1,200		2,160	
33	(kvinnligt) slutavlönning » » »	1,600		2,574	
34	begynnelseavlönning » billigaste ort	1,050		1,800	
35	slutavlönning » » »	1,450		2,160	

Anm. 1. De i ovanstående tabell angivna dyrtidstillägg äro uträknade med iakttagande av de i paragraf 3 av kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 265) sista stycket, omnämnda avrundningar.

Anm. 2. Vid bedömandet av frågan om kompensationsgraden bör uppmärksammas, att lönerna i kolumn 2 hänföra sig till 1905 års levnadskostnadsnivå. En fullt riktig jämförelse mellan de i kol. 9 och 10 angivna löneindex, å ena, och nuvarande levnadskostnadsindex, å andra sidan, förutsätter alltså, att ifrågakvarande av socialstyrelsen på 1914 års priser baserade levnadskostnadsindex omräk-

enligt av Kungl. Maj:t (reglerade verk) föreslagna grunder.

Levnadskostnadsindex 176 (= 1:a kvartalet 1924).

4		5		6		7		8		9		10	
Dyrtidstillägg per år		Kungl. Maj:ts förslag		Nedsättning		Lön + dyrtidstillägg		Löneindex (kol. 2 = 100)					
Nuvarande grunder						Nuvarande grunder	Kungl. Maj:ts förslag	Nuvarande grunder	Kungl. Maj:ts förslag			%	%
kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	%	%				
1,920	1,536	384		18,960	18,576	172	169						1
1,920	1,536	384		12,420	12,036	153	149						2
1,920	1,536	384		13,860	13,476	159	155						3
1,924	1,224	300		9,192	8,892	158	153						4
1,812	1,440	372		10,872	10,500	160	154						5
1,284	1,020	264		7,704	7,440	193	186						6
1,524	1,224	300		9,192	8,892	167	162						7
864	684	180		5,214	5,034	206	199						8
1,128	900	228		6,804	6,576	160	155						9
684	540	144		4,134	3,990	188	181						10
912	720	192		5,472	5,280	144	139						11
732	576	156		4,404	4,248	237	228						12
912	732	180		5,508	5,328	192	186						13
576	456	120		3,456	3,336	222	214						14
732	576	156		4,392	4,236	166	160						15
588	468	120		3,576	3,456	248	240						16
732	576	156		4,404	4,248	193	186						17
468	372	96		2,808	2,712	234	226						18
576	456	120		3,456	3,336	180	174						19
504	396	108		3,024	2,916	223	215						20
624	492	132		3,768	3,636	219	211						21
396	312	84		2,376	2,292	211	203						22
492	384	108		2,952	2,844	198	191						23
636	504	132		3,840	3,708	265	256						24
756	612	144		4,584	4,440	197	191						25
540	432	108		3,240	3,132	257	249						26
636	504	132		3,846	3,714	183	177						27
504	408	96		3,078	2,982	279	270						28
600	480	120		3,618	3,498	228	220						29
432	336	96		2,592	2,496	270	260						30
504	396	108		3,054	2,946	221	213						31
432	336	96		2,592	2,496	216	208						32
504	408	96		3,078	2,982	192	186						33
360	288	72		2,160	2,088	206	199						34
432	336	96		2,592	2,496	179	172						35

nas på basis av 1905 års prisnivå. Levnadskostnadsindex för första kvartalet 1924 blir då icke 176 utan 202.

Jämförelsen ifråga giver vid handen att en stor del av statens befattningshavare, särskilt i högre grader, icke blott äro i avsaknad av full kompensation för dyrtiden utan uppbära till och med avsevärt lägre reallöner än år 1905. Härtill kommer, att dessa befattningshavare givetvis ock gått miste om den ökning i löneinkomsterna, som den allmänna höjningen i levnadsstandard borde betinga.